

NECROLOGIES

JOSEP TEIXIDOR I BATLLE (1920-1989)

Josep Teixidor i Batlle, membre de l'Institut d'Estudis Catalans des de l'any 1968, morí tràgicament el 6 d'agost de 1989 mentre treballava les seves terres a Llers, a l'edat de 68 anys. Amb ell hem perdut molts no tan sols un bon amic, sinó un científic d'una personalitat i una honestedat tals que li permeteren exposar sempre el seu criteri amb rigor.

Josep Teixidor va néixer el dia 10 de novembre de 1920 a Llers, a l'Alt Empordà, fill de metge i de mestra d'escola. L'Empordà, i Llers en particular, havien de marcar fortament la seva vida.

Com més endavant veurem, a la reconstrucció de l'agricultura en un poble que fou pràcticament destruït per la guerra del 1936 dedicà una bona part de les seves energies.

Com altres de la seva època
—Joan Ainaud, Enric Casassas,

Joan Casulleras, per citar-ne alguns amb els quals guardà una bona amistat—, Teixidor va tenir la sort d'ésser alumne de l'Institut-Escola, d'on pogué aprendre sota la direcció de mestres com Ramon Aramon, Jordi Dou o Josep Estalella i Graells.

L'Institut-Escola, on Teixidor conegué Elvira Bigas, que més endavant esdevingué la seva muller, deixà la seva empremta en la configuració del seu caràcter i mètode de treball. Fou una etapa de la seva vida de la qual tenia un record immillorable, i en parlava de bona gana. Tot al contrari de l'etapa que l'havia de seguir, la guerra.

El març de l'any 1938 va haver d'anar a la guerra; era de l'anomenada "lleva del biberó". Les il·lusions nascudes a l'Institut-Escola del jove de 17 anys es van veure temporalment truncades pels esdeveniments polític-militars. Va ésser al front, a l'Ebre i a Camarasa, dedicat a l'evacuació de ferits de primera línia; passà tota mena de calamitats i fou tractat contra el paludisme amb aquelles sulfamides que el Dr. Antoni Esteve fabricava en una rebotiga de Manresa, un dels èxits més importants de la indústria farmacèutica catalana. Tots aquests fets acaben de definir l'home, un home de coratge, capaç d'afrontar amb decisió i responsabilitat qualsevulla contingència. Contràriament a l'etapa anterior, a en Teixidor mai no li va plaure haver de parlar d'aquest any escàs però llarg, i quan ho feia era amb gran respecte per als altres.

És just en acabar la guerra quan comença a forjar-se el Teixidor matemàtic. De fet, ell ja havia començat a estudiar a la Facultat de Medicina abans d'anar al front, seguint la tradició familiar; però, mentre trobava que allà s'avorria, passava les hores amb els seus companys de la Facultat de Ciències que estudiaven Ciències Exactes. Així doncs, es decideix finalment per les matemàtiques i amb uns cursos accelerats es llicencia el curs 1942-43.

És ajudant de classes pràctiques els primers anys i l'estiu del 1946 té l'oportunitat d'estudiar (juntament amb Joan Casulleras) a Ripoll amb el professor Fantapié de la Universitat de Roma.

Aquest fou el primer d'una sèrie de contactes internacionals que el portaren a Itàlia, Alemanya i Suïssa i que donaren a Teixidor aquesta visió —que ha mancat i manca encara a tants altres— que, per a treballar en matemàtiques, una de les coses fonamentals és el contacte personal amb científics d'altres àrees i altres ambients. Possiblement aquí rau el decidit suport que va donar quasi quaranta anys després a la creació del Centre de Recerca Matemàtica.

En condicions econòmiques molt difícils —no hem d'oblidar que acabava de finalitzar la segona guerra mundial— en Josep Teixidor marxa el desembre de 1946 a Roma per seguir els seus estudis amb Fan-

tapié. Allà prepara la seva tesi doctoral sobre "Funcionals analítics", que defensarà poc després a la Universitat de Barcelona. Ja a l'estiu de 1951 marxa aquest cop a Hamburg per treballar amb els professors Blaschke i Witt. Són altra vegada anys durs durant els quals comparteix una beca amb J. Ninot i A. Dou. Allà és on Teixidor coneix la geometria i l'àlgebra modernes que més tard havien d'influir decisivament en la formació dels estudiants de ciències de Barcelona.

Encara l'estiu de 1955 fa una nova escapada a l'Eidgenössische Technische Hochschule de Zuric on, seguint un curs de Beno Eckmann, té contacte per primera vegada amb la topologia, estudis que ell introdueix a Barcelona (i probablement a Espanya) en un curs de doctorat sobre "Teoria d'Homotopia" l'any 1955-56. Aquestes primeres relacions amb Eckmann i amb la topologia permeteren que l'any 1971 jo em traslladés a Zuric per doctorar-m'hi i s'iniciés així una veritable escola de topòlegs, estretament vinculats a l'Escola Politècnica Federal d'aquella ciutat suïssa, deixebles en el fons de les idees de H. Hopf i de B. Eckmann, entre els quals cal esmentar Jaume Aguadé i Carles Casacuberta.

Sempre preocupat per introduir a l'ensenyament de les matemàtiques les idees que ja eren corrents en altres països i que encara eren desconegudes a Catalunya, es dedicà a aquesta tasca d'una manera intensa a partir de l'any 1957, quan fou nomenat catedràtic de Geometria Analítica i Topologia de la Universitat de Barcelona. Amb la col·laboració de Josep Vaquer i de Joan Casulleras, inicia el curs 1958-59 una profunda reforma en els mètodes de la geometria i de l'anàlisi, que fou seguida arreu d'Espanya. És aquest probablement un dels canvis més importants que s'han produït en els darrers 50 anys en l'ensenyament de les matemàtiques, i l'impacte i les repercussions foren enormes, tant directament en els seus deixebles com en altres nivells de l'ensenyament.

No fou aquesta, però, l'única contribució a la reforma de l'ensenyament. El curs 1964-65 introdueix el primer curs de Topologia Algebraica, seguint el famós llibre de P. Hilton i S. Wylie *Homology Theory*, que acabava d'ésser publicat.

La seva col·laboració amb el Seminari Matemàtic de la Universitat de Barcelona fou intensa, especialment en la tasca difícil i valuosa de tirar endavant una revista de recerca matemàtica de nivell internacional en un país on la tradició era molt mins. De la mà del professor Josep M. Orts, fundador de la revista "Collectanea Mathematica", del qual Teixidor fou un entusiasta col·laborador, s'encarregà de la secretaria de la revista fins l'any 1971, que passà a ésser-ne el director fins a la seva jubilació l'any 1987. Mantenir una revista periòdica amb una alta qualitat d'impressió, seleccionar-ne els articles suscep-

tibles d'ésser publicats, establir els intercanvis corresponents i buscar el suport econòmic suficient foren algunes de les tasques que consumiren una bona part del temps de Josep Teixidor durant els darrers anys de la seva vida acadèmica activa.

L'amor al seu país el féu acceptar l'any 1968 la proposta d'ésser nomenat membre numerari de la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans. Eren uns anys difícils en els quals el país començava a sortir de la foscor cultural i científica de la postguerra i calia aportar tots els esforços necessaris per a la seva reconstrucció. En Teixidor es va dedicar en cos i ànima a aquesta tasca, com a President de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques (1968-73) i com a tresorer de l'Institut (1979-83). No puc deixar d'esmentar aquí novament l'entusiasme amb què va acollir la idea de la creació del Centre de Recerca Matemàtica, un institut de recerca de l'IEC especialment pensat per a professors visitants, que en aquests moments té un paper important al nostre país en la recerca matemàtica. Del seu Consell, Teixidor en fou membre fins a la mort.

Josep Teixidor era un home d'una gran riquesa interior, disposat sempre a ajudar els seus deixebles, col·laboradors i amics. Era un home de llenguatge precís i ric, amb una lògica abstracta i difícil d'entendre a vegades. També ell deia que li costava entendre els altres, sobretot quan les idees no eren clares o prou nobles. Només podia viure si estava en pau amb la seva consciència, i això, afegit a una visió clarivident de les situacions, feia que tingués una gran exigència amb ell mateix i amb els altres, dels quals a vegades no podia entendre les actuacions o no podia admetre-les.

Seria incomplet d'acabar una necrologia sobre Josep Teixidor sense tornar a parlar de Llers, on nasqué i morí. Ja al començament dels anys 60 inicià la reconstrucció d'una malmesa agricultura al seu poble natal. Amb una bona base científica, mitjans tecnològics escaients i una voluntat de ferro, a la qual ajudà tota la seva família, aconseguí conreus de vinya, oliveres i fruiters de gran qualitat (la seva ocupació de sempre, la qualitat). Allà es retirà el 1987 per tal d'ocupar-se dels conreus i els ramats; i en aquesta dura tasca, que ell pocs dies abans de l'accident em confessava com una de les més gratificants de la seva vida, el sorprengué inesperadament la mort.

Manuel Castellet i Solanas

Membre de la Secció de Ciències i Tecnologia

(Nota necrològica llegida en el Ple del dia 27 de novembre de 1989)